

Tema 2

Desenvolupament en l'adolescència: desenvolupament físic, cognitiu i psicosocial

Carmen.Ferrer-perez@uv.es

Objectius

1. Conèixer els canvis més significatius en el desenvolupament físic i cognitiu durant l'adolescència.
2. Entendre com i per què el desenvolupament d'uns certs processos cognitius permet als adolescents aprendre conceptes complexos i resoldre tasques cognitives d'alta complexitat.
3. Entendre alguns canvis i conceptes rellevants del desenvolupament psicosocial durant l'adolescència.

Índex

1. Introducció al concepte d'adolescència
2. Canvis físics durant l'adolescència
 - 2.1. Pubertat
 - 2.2. Conseqüències psicològiques dels canvis físics
 - 2.2.1. Pubertat precoç
 - 2.2.2. Pubertat tardana o retard puberal
 - 2.2.3. Imatge corporal
3. Canvis cognitius durant l'adolescència
 - 3.1. Pensament formal
 - 3.2. Biaixos cognitius
4. Desenvolupament psicosocial
 - 4.1. Autoconcepte
 - 4.2. Identitat personal
 - 4.2.1. Identitat de gènere
 - a) Conceptes bàsics
 - b) Teories sobre el desenvolupament de la identitat de gènere

1. Introducció al concepte d'adolescència

L'adolescència és una etapa de la vida que transcorre entre la infància i l'adulthood.

- **Inici:** anunciat per canvis hormonals, físics, cognitius i socials.
- **Final:** qüestions de tipus *psicosocial*.

És un constructe psicosocial (un invent) que ha canviat al llarg de la història i que és diferent segons la societat.

1. Introducció al concepte d'adolescència

És un **constructe** psicosocial

- Origen en els segles XIX i XX

Ampliació de l'ensenyament obligatori.

Limitació legal del treball infantil.

Augment dels requisits formatius del mercat laboral.

- Abast temporal difícil de definir

Inici: aparició de la pubertat.

Fi: diverses variables (històriques, socioculturals, psicològiques) → general: 18-20 anys.

- Inclou dues etapes

Primera adolescència: 10-14 anys.

Adolescència intermèdia: 15-18.

Adultesa emergent o adolescència tardana: 18-2X.

- Període de transició

Aspecte positiu: punt de partida dels assoliments adults.

Aspecte negatiu: sense senyals propis d'identitat (“no és un xiquet ni un adult”).

[Sateré-Mawé](#)

2. Canvis físics durant l'adolescència

L'estirada del creixement en l'adolescent: uns 5-10 cm.

Dones: 10,5-12 anys

Homes: 13-14 anys

Pubertat: maduració sexual.

Molta variabilitat entre subjectes

- Diferències genètiques: hormones
- Diferències ambientals: nutrició, ètnia

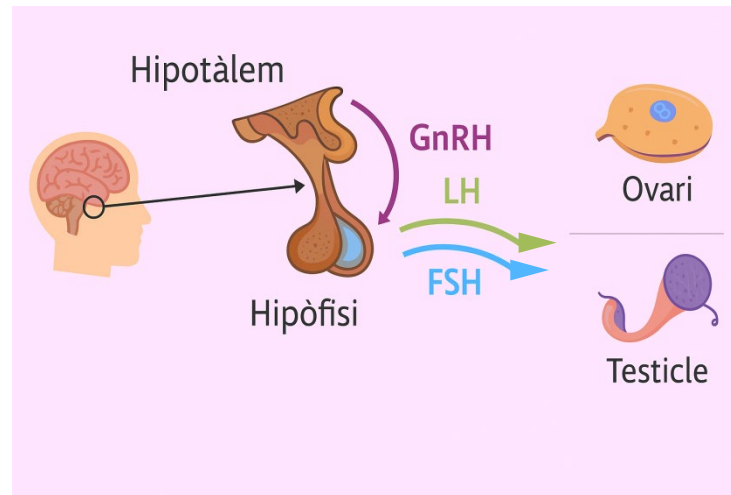
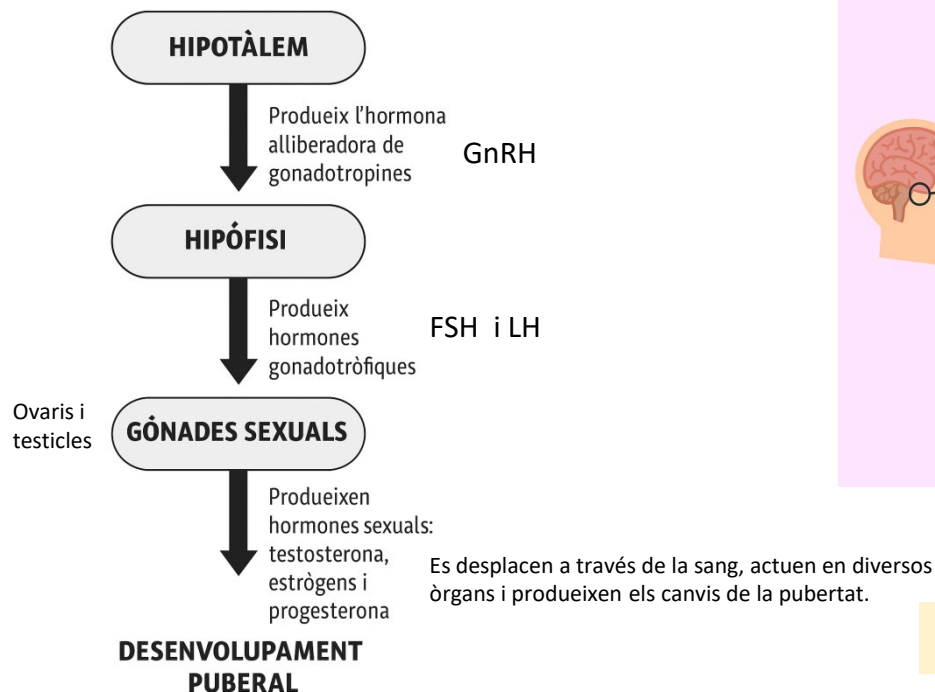
Adolescència i pubertat no són sinònims: l'adolescència és un concepte més ampli en complexitat i duració (entre 12-20 anys) i que engloba canvis psicològics i socials en un context concret. La pubertat és un canvi maduratiu universal que es resol en un parell d'anys.

2. Canvis físics durant l'adolescència

2.1. Pubertat

Canvi en el cos dels xiquets i xiquetes en els caràcters sexuals primaris (òrgans reproductors) i secundaris (veu, berrissol, proporcions corporals...).

Aquests canvis responen a uns mecanismes hormonals controlats per l'hipotàlem (cervell) i s'inicien segons factors genètics i de composició corporal (activitat física, alimentació, pes, % greix...).

<https://dai.ly/x6enlj3>

* No cal aprendre l'eix hipotalàmic-hipofisari-gonadal

2. Canvis físics durant l'adolescència

2.1. Pubertat

Xiques

- Menarquia (cap als 12 anys).
- Botons mamaris i posterior desenvolupament de les mamelles.
- Desenvolupament del òrgans sexuals.
- Pèl púbic i axil·lar, borrisol als braços, cames i cara.

Pubertat precoç: abans dels 8 anys

Xics

- 11-12 anys: engrandiment dels testicles, enfosquiment de l'escrot i descens a la posició pendular.
- 13-14 anys: producció d'espermatozoides i primera ejaculació (espermarquia).
- La veu es torna més greu.
- Borrisol facial i el cos pot continuar creixent fins a la vintena.

Pubertat precoç: abans dels 9 anys

2. Canvis físics durant l'adolescència

2.2. Conseqüències psicològiques dels canvis físics

La pubertat és un procés (anys) en què el cos de l'adolescent experimenta **canvis molt profunds**.

Aquests canvis tenen un **impacte psicològic** significatiu:

Per exemple, pot minvar l'autoestima i aparèixer malestar amb les noves proporcions del cos durant l'estirada (cames molt llargues, peus molt grossos, mans grosses...).

En aquest impacte psicològic i emocional intervenen factors hormonals (irritabilitat, labilitat, desig i excitació), però, **sobretot, factors socials** i contextuals (reacció dels progenitors i dels iguals als canvis físics, estereotips socials...).

2. Canvis físics durant l'adolescència

2.2. Conseqüències psicològiques dels canvis físics

Xiques

- Sentiments negatius respecte a l'aspecte físic (augment de greix corporal, eixamplament dels malucs) → Insatisfacció corporal.
- Experimenten conseqüències psicològiques més greus (irritabilitat, estats depressius).
- Angoixa i por de la menarquia, sobretot en adolescents amb poca informació (incomoditat, falta d'higiene...).

Xics

- Els canvis físics milloren l'autoimatge d'un mateix i l'estat d'ànim (augment de la massa muscular, de les habilitats físiques i del rendiment en esports).

El factor més important que prediu la gravetat de les conseqüències psicològiques **és el moment** en què comencen els canvis puberals (nivell de desenvolupament i maduresa psicològica de l'adolescent, expectativa sobre quan és normatiu).

2. Canvis físics durant l'adolescència

2.2. Conseqüències psicològiques dels canvis físics

2.2.1. Pubertat precoç (abans dels vuit anys en xiquetes i de nou en xiquets)

Sol tenir conseqüències més negatives **en xiques**

- Insatisfacció amb el cos i imatge negativa de si mateixes.
- Por de cridar l'atenció; oculten els canvis.
- Depressió i **TCA** (trastorns de la conducta alimentària).
- A causa de l'aspecte més madur poden relacionar-se amb adolescents de més edat i exposar-se a conductes de risc (sexuals, drogues...).

En xics sol ser ben rebuda

- Superioritat atlètica respecte dels companys. Poden assumir més lideratge.
- Satisfacció i bona imatge de si mateixos.
- A causa de l'aspecte més madur poden relacionar-se amb *majors* i, així, exposar-se a conductes de risc.

2. Canvis físics durant l'adolescència

2.2. Conseqüències psicològiques dels canvis físics

2.2.2. Pubertat tardana o retard puberal (si en xiquetes no ha començat el creixement dels pits als 13 anys i si en xiquets no s'han engrandit els testicles als 14).

Conseqüències més negatives en xics

- Situació de desavantatge físic: seran els més menuts i febles i rarament es convertiran en els líders del grup, poc populars.

Menys repercussió en les xiques

- Com que les xiques arriben abans a la pubertat, fer-ho més tard implica canviar juntament amb els xics. Això implica més temps per a preparar-se per als canvis.

2. Canvis físics durant l'adolescència

2.2. Conseqüències psicològiques dels canvis físics

2.2.3. Imatge corporal

↑ dels trastorns de la conducta alimentària (**TCA**), més notable en dones i adolescents.

Aquest increment es relaciona amb un increment
de la ***insatisfacció corporal***

(que és una valoració negativa de la **imatge corporal**)

2. Canvis físics durant l'adolescència

2.2. Conseqüències psicològiques dels canvis físics

2.2.3. Imatge corporal

És la **representació mental** que cada individu té del seu cos sobre la base de:

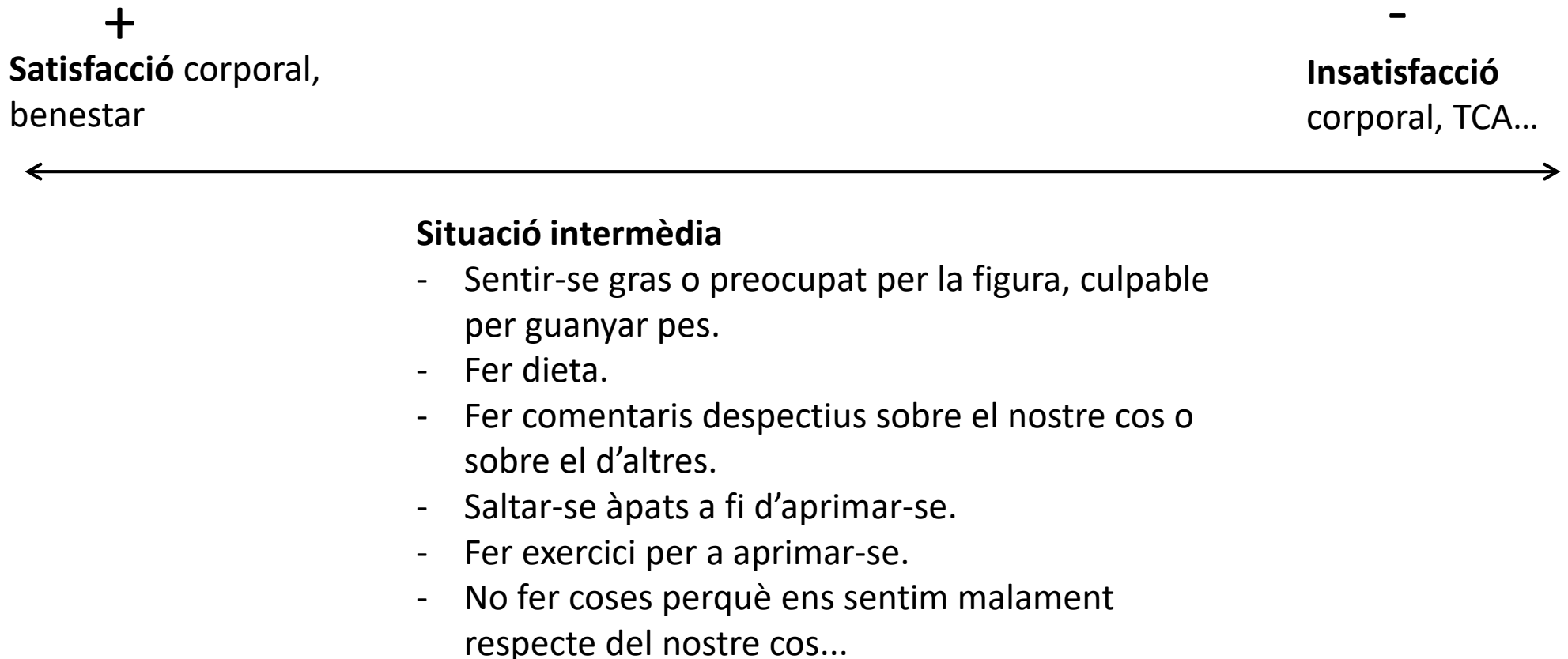
- Les mesures que atribuïm al nostre cos (es prenen com a referència les mesures *ideals* acceptades socialment, 90-60-90, o les del Capità Amèrica). **(Percepció)**
- Els pensaments, els sentiments i les valoracions que ens provoca el nostre cos, principalment la grandària corporal, el pes, determinades parts del cos que ens agraden més o menys o qualsevol altre aspecte de l'aparença física. **(Cognitiu-afectiu)**
- Coses que es fan a conseqüència de ser conscients de la nostra imatge: posar-me roba més ampla, pesar-me sovint per veure si he baixat aquests quilos que em sobren, calcular calories, vestir de negre perquè estilitza, comparar-me constantment amb els altres, etc.). **(Conductual)**

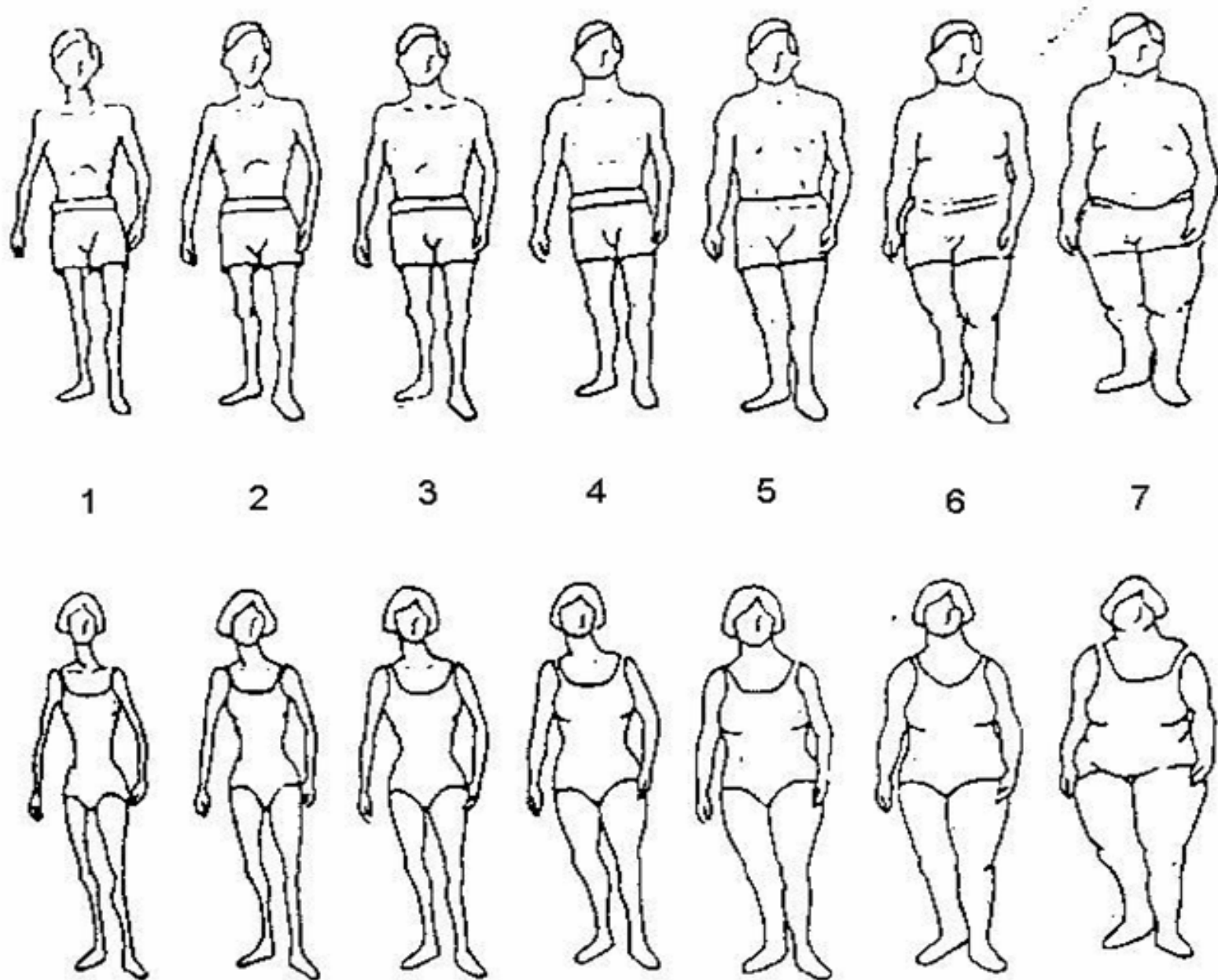
2. Canvis físics durant l'adolescència

2.2. Conseqüències psicològiques dels canvis físics

2.2.3. Imatge corporal

Totes les persones podem mostrar insatisfacció corporal i conductes, pensaments i emocions de risc en algun moment de la vida.
Aquestes conductes i pensaments poden localitzar-se en un **contínuum**...

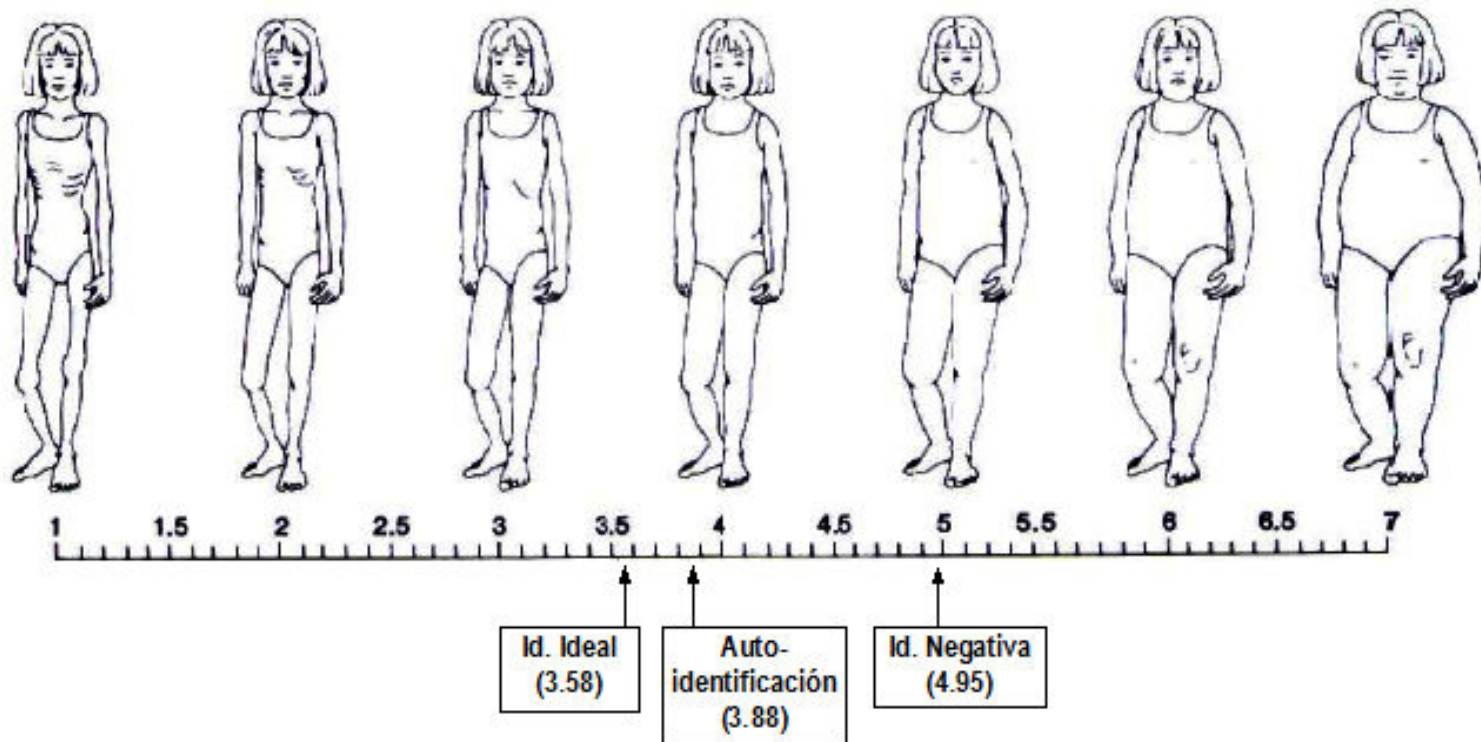

BODY SHAPE (self-perceived) (Stunkard, Sorensen i Schulsinger, 1983)

- A quina figura t'agradaria assemblear-te més? **IDENTIFICACIÓ IDEAL**
- A quina figura t'agradaria assemblear-te menys? **IDENTIFICACIÓ NEGATIVA**
- A quina figura t'assembles més? **AUTOIDENTIFICACIÓ**

**Xiquetes
3-8 anys
(Solbes, 2009)**

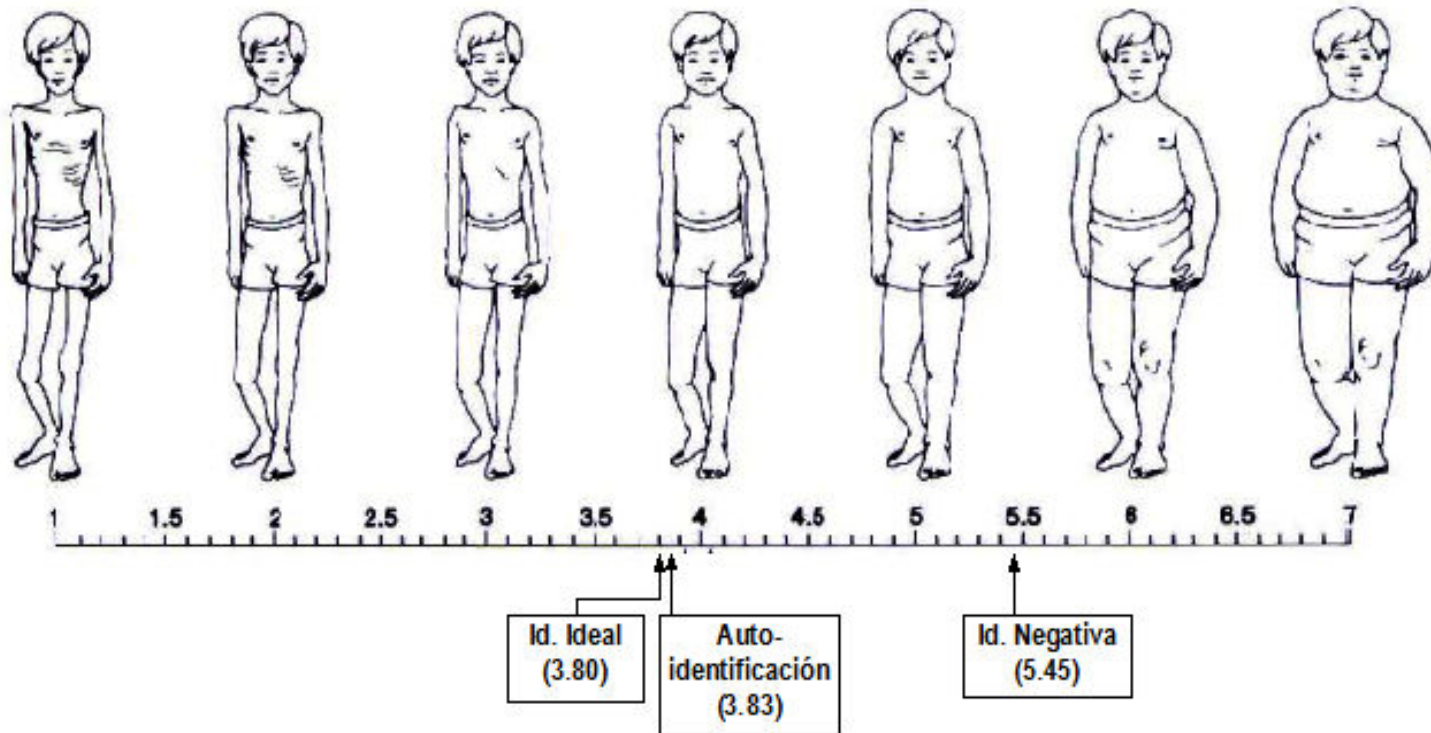

**I si repetim la pregunta a
adolescents de 12-17 anys?**

Diferència identificació-ideal: **2,20 ± 1,66**.
(Gómez, Sánchez, Mahedero, 2012)

- A quina figura t'agradaria assemblar-te més? **IDENTIFICACIÓ IDEAL**
- A quina figura t'agradaria assemblar-te menys? **IDENTIFICACIÓ NEGATIVA**
- A quina figura t'assembles més? **AUTO IDENTIFICACIÓ**

**Xiquets
3-8 anys
(Solbes, 2009)**

I si repetim la pregunta a adolescents de 12-17 anys?

Diferència identificació-ideal: **3,82** ± 2,38
([Gómez, Sánchez, Mahedero, 2012](#))

ACTIVITAT SOBRE LA IMATGE CORPORAL

- Dissenyeu una activitat d'aula dirigida a promoure una imatge corporal positiva entre el vostre alumnat.
- Ha d'estar relacionada amb la matèria que impartireu.
- Treball en grup. Posada en comú posterior.
- Entrega al final de classe.

La imatge corporal és positiva si:

- Hi ha una percepció clara i *vertadera* (no distorsionada) del cos.
- S'està a gust amb el cos i s'entén que l'aspecte físic d'una persona diu molt poc sobre el seu caràcter i valor personal.
- No es perd el temps preocupant-se sobre el menjar, el pes i les calories.
- Recordeu que la imatge corporal té un component perceptiu, un de cognitivoafectiu i un de conductual.

Exemple d'activitat

Alfabetització mediàtica

- **Objectiu:** ensenyar als xiquets i joves a desenvolupar capacitats i habilitats d'anàlisi crítica que els permeta reduir la influència dels missatges mediàtics.
- Implica un empoderament de l'estudiant, amb quatre passos d'aprenentatge:
 - 1. Presa de consciència.** Observació de l'entorn social: les persones que ixen als anuncis són com les persones reals?
 - 2. Anàlisi de missatges mediàtics.** Indagació i anàlisi sobre un anunci: qui l'ha creat, com es pot entendre, quins estils de vida o valors transmet, per què s'envia aquest missatge, quin és l'objectiu... (Pot servir per a treballar vocabulari).
 - 3. Reflexió.** Qüestionament sobre què hem de fer o pensar, una vegada hem pres consciència de la situació i hem analitzat el missatge mediàtic.
 - 4. Acció.** Proposta d'idees constructives per a actuar i promoure un activisme que provoqe canvis en l'ambient (enviar cartes a mitjans de comunicació, fer un anunci alternatiu, una obra de teatre de conscienciació...).

Autoanàlisi crítica

Anàlisi de la interiorització dels discursos socials sobre el cos

- Estic insatisfet amb la meua silueta?
- Estic quasi sempre a dieta o disposat a seguir-ne alguna?
- Em sent culpable quan menje uns certs aliments, o els rebutge dient que estic a dieta a fi de perdre pes?
- Suscite en els estudiants, sense voler i a través de paraules o accions, por d'engreixar-se?
- Faig comentaris negatius sobre la silueta d'altres persones?
- Tinc prejudicis contra infants i adults amb sobrepès?

3. Canvis cognitius durant l'adolescència

3.1. Pensament formal

- Fruit de la maduració física i l'experiència (instrucció), apareixen noves formes de pensar el món i d'analitzar-lo.

3. Canvis cognitius durant l'adolescència

3.1. Pensament formal

Emergeix una nova capacitat: **el pensament formal**

S'adquireix (segons Piaget) el nivell més alt de desenvolupament cognitiu, *el pensament formal* (pensament hipoteticodeductiu, de caràcter proposicional i abstracte).

3. Canvis cognitius durant l'adolescència

3.1. Pensament formal

Emergeix una nova capacitat: **el pensament formal**

És una transformació intel·lectual

Característiques

- El pensament infantil és concret (estadi d'operacions concretes 7-11 anys), referit a elements externs (els objectes) → passa al pensament **abstracte**, al domini intern (estadi d'operacions formals +11 anys).
- Permet pensar en termes de **possibilitats i no sols de realitats**. Imaginar el possible: no sols el que és sinó el que podria ser.
- Permet continuar i fer raonaments **hipoteticodeductius** = explicacions, temptatives dels fenòmens en què es prediu com es relacionen les variables implicades.

continua

3. Canvis cognitius durant l'adolescència

3.1. Pensament formal

Característiques

- Permet **raonar sobre enunciat verbals** i no sols sobre objectes concrets:
 - raonar = **manipulació d'enunciat verbals (proposicions)** que es refereixen a fets, no sobre objectes de la realitat.
 - **lògica proposicional** → permet confirmar la veritat/falsedat dels enunciat sense pensar en la correspondència amb la realitat.

- Tots els jugadors de bàsquet són motociclistes.

- Tots els motociclistes són dones.

Suposant que aquestes dues asseveracions siguin veritat, decideix si l'asseveració següent és vertadera o falsa:

- Tots els jugadors de bàsquet són dones.

continua

3. Canvis cognitius durant l'adolescència

3.1. Pensament formal

Característiques

- **Distanciamment del raonament infantil** inductiu: ja no s'extrauen sempre conclusions generals de resultats immediats.
- **Pensar en el futur**: s'incrementa la capacitat de planificació, fonamental tant per a l'aprenentatge com per a bastir projectes personals.
- **Pensament innovador**. Capacitat per a qüestionar-se supòsits acceptats durant l'etapa infantil: normes de convivència, autoritat a l'escola, disciplina imposada, ideologia, justícia, etc. Ja és capaç de construir teories alternatives sobre el món que l'envolta.
- **Capacitat de pensar sobre el pensament** → metacognició: coneixement (sobre la persona, sobre la tasca i sobre les estratègies apropiades) i control (planificació, supervisió i avaluació).
- Qüestions que fins llavors no interessaven, comencen a **despertar un gran interès**: política, religió, amicitat, amor, llibertat, etc.

3. Canvis cognitius durant l'adolescència

3.1. Pensament formal

Característiques → Limitacions

- **Limitació principal:** l'adolescent té una concepció del coneixement en **termes absoluts** (blanc/negre, us d'expressions *tots*, *ningú*)→ les conclusions a què arriba són universalment correctes i poden aplicar-se en qualsevol context i circumstància (idealisme).

Dificultats per a entendre que els problemes es poden enfocar des de diverses perspectives i que la realitat és relativa, contradictòria i canviant.

- **Egocentrisme adolescent:** incapacitat dels adolescents per a distingir entre la seua percepció d'allò que els altres pensen d'ells i allò que les persones realment pensen. Molt centrats en “el que pense, el que sent, el que em passa, etc.”.

La fase següent del desenvolupament cognitiu (corrent neopiagetiana) és la *postformal*, que es caracteritza per la superació d'aquestes limitacions.

continua

3. Canvis cognitius durant l'adolescència

3.1. Pensament (post)formal

Alguns teòrics consideren l'aparició de noves etapes posteriors al pensament formal. El **pensament postformal**:

- Transcendir el pensament objectiu i lògic amb la incorporació del **pensament subjectiu i personal**.
- **Presència del relativisme**: la meua perspectiva, una de les moltes possibles i amb caràcter provisional.
- Presència del **pensament dialèctic**: capacitat de considerar punts de vista oposats (cada idea o tesi té el seu oposat o antítesi).
- En definitiva: afavorir un estil de **pensament flexible, crític, contextual, pràctic, integrador...**

3. Canvis cognitius durant l'adolescència

3.2. Biaixos cognitius

egocentrisme

- **Audiència imaginada:** creença que tots estan interessats en ell i en les seues accions. Pot passar temps anticipant les respostes d'aquesta audiència. Com a conseqüència apareix la timidesa o l'exhibicionisme.
- **Faula personal:** creença que les seues experiències no es regeixen per les mateixes regles que governen la vida de les altres persones (ningú ha experimentat les sensacions que ells viuen). “A mi no em passarà”, “no en tens ni idea”.

Invulnerabilitat: tendència a considerar-se invulnerable i assumir comportaments de risc (sexuals, físics, viaris, drogues...).

Afavoreixen que els adolescents assumisquen riscos quan segueixen unes certes conductes sense prendre les precaucions necessàries i fent cas omís dels consells de pares i d'altres adults.

3. Canvis cognitius durant l'adolescència

3.2. Biaixos cognitius

- **Idealisme:** es té una concepció absoluta del que està bé i malament. L'adolescent compara com són les coses amb com li agradaria que foren, i per això té una marcada actitud crítica.

L'adolescent anirà superant les seues limitacions (biaixos) relacionant-se amb altres persones en situacions que afavorisquen la reflexió, la crítica i l'argumentació.

<https://www.rtve.es/television/20121212/adolescencia-hizo-humanos/586206.shtml>

Vídeo interessant sobre els canvis cognitius en adolescents.

4. Desenvolupament psicosocial

4.1. Autoconcepte: model intern (cognitiu) de si mateix que s'emptra per a descriure's sobre la base de les característiques que es consideren rellevants d'un mateix.

Com solen descriure's els xiquets menuts? I els més fadrins?

4. Desenvolupament psicosocial

4.1. Autoconcepte: model intern (cognitiu) de si mateix que s'emptra per a descriure's sobre la base de les característiques que es consideren rellevants d'un mateix.

En xiquets de 3 a 6 anys es caracteritza per:

- **Representacions aïllades.** “M'enfile als arbres i m'agrada el xocolate”.
- **Descripcions basades en característiques concretes i observables.** “Jugue a pilota”, “Tinc dos germans”, “Tinc els cabells llargs”.
- **Dificultats per a diferenciar el jo ideal del jo real (valoració idealitzada i positiva).** “Soc el millor de la classe i puc volar”.

En xiquets de 6 a 12 anys es caracteritza per:

- **6-8 anys:** empren comparacions amb un mateix i referències del tot o res. “Abans m'agradava molt jugar a córrer, però ara no m'agrada gens”.
- **A partir de 7 anys,** termes més generalitzats: “Soc popular, atlètic”, “Tinc molts amics i m'enfile als arbres molt amunt”.
- **Dels 8 als 11,** sovint apareixen referències a relacions interpersonals. “M'agrada jugar a casa amb les amigues, però no m'agraden els jocs al carrer”.

4. Desenvolupament psicosocial

4.1. Autoconcepte: model intern (cognitiu) de si mateix que s'empra per a descriure's sobre la base de les característiques que es consideren rellevants d'un mateix.

En adolescents de 12+

- Descripció més **abstracta i complexa** basada en **trets de personalitat i valors**. “Soc reservada i tímida. Odie els prejudicis i la falsedat”.
- Les **creences personals** esdevenen centrals en la definició del si mateix. “Soc antifeixista a mort, Però, alerta! No soc intolerant”.
- L'autoconeixement permet una bona distinció del **jo ideal i del jo possible**, com també del **jo temut**. “Soc una persona influenciable i em deixe endur per les modes a l'hora de vestir. No obstant això, m'hauria agradat ser una persona més dura psicològicament, més radical, més segura de mi mateixa”.
- Apareix la definició a partir d'aspectes personals **contradictoris**. “Puc ser molt bona o molt dolenta, tot depèn”.

4. Desenvolupament psicosocial

L'autoconcepte és una descripció d'un mateix que pot servir per a presentar-se als altres. (Dimensió cognitiva).

4.2. La identitat personal és un concepte més ampli i complex (dimensió psicosocial):

- Qui soc i com soc? (reconeixement de la unicitat). Amb quin grup de persones m'identifique? (pertinença a un grup i a la societat).
- Respon també a preguntes del tipus “Quins són els meus valors i creences?”, “Quin és el meu propòsit en la vida?”, “Soc home o dona?”.
- En l'adolescència és crític **explorar i elaborar un sentit d'identitat**.

“L’adolescent té la **tasca de definir qui és** i qui vol arribar a ser en el món dels adults al qual es dirigeix”

Exemples de com els adolescents (4t de l'ESO) defineixen un adolescent:

“Amb ganes de viure, de començar a entendre el sentit de la vida i de descobrir que hi ha més coses”.

“És una etapa en què volem veure-ho tot ja i descobrir-ho, perquè ens adonem de moltes coses que abans no vèiem”.

“Un xic/a que creix i que té ganes de provar-ho tot, de veure coses noves i anar a llocs nous amb gent nova”.

4. Desenvolupament psicosocial

4.2. La identitat personal és un concepte més ampli i complex (dimensió psicosocial):

L'adolescència permet una **moratòria** en què la persona experimenta amb rols i opcions diferents abans de decidir-se per les alternatives que li permeten expressar la seua individualitat.

Assoliment d'identitat → compromís en tres àmbits: **interpersonal i afectivosexual, vocacional-professional i eticoideològic** (18-25 anys).

4. Desenvolupament psicosocial

4.2. La identitat personal és un concepte més ampli i complex (dimensió psicosocial):

L'adolescència permet una **moratòria** en què la persona experimenta amb rols i opcions diferents abans de decidir-se per les alternatives que li permeten expressar la seua individualitat.

Assoliment d'identitat → compromís en tres àmbits: interpersonal i afectivosexual, vocacional-professional i eticoideològic (18-25 anys).

Compromís			
		Es dona	No es dona
Exploració	Es dona	Assoliment d'identitat “M'ha costat, però ja ho sé: estudiaré botànica perquè m'encanten les plantes”.	Moratòria “No ho sé, he de continuar pensant-hi. Mentrestant, treballaré en el que trobe”.
	No es dona	Exclusió d'identitat “Estudiaré medicina, com els pares. No ho he dubtat mai”.	Difusió d'identitat “No tinc ni idea del que faré”.

4. Desenvolupament psicosocial

4.2. Identitat personal

4.2.1. La identitat de gènere és un aspecte central de la identitat personal (sentir-se xiquet o xiqueta, home o dona).

- **El gènere** és un dels trets que més emprem per a definir-nos, independentment de l'edat.
- Per als xiquets i xiquetes, el gènere és un dels primers continguts que forma part del seu autoconcepte.
- L'etiqueta de xiquet/xiqueta i home/dona porta associada una sèrie d'expectatives (**rols de gènere**) que es relacionen amb els estereotips i valors predominants en la nostra societat i que també són assumits pel xiquet o xiqueta.

És necessari aclarir uns quants conceptes bàsics.

4. Desenvolupament psicosocial

4.2. Identitat personal

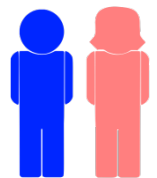
4.2.1. Identitat de gènere

a) Conceptes bàsics

Sexe: biològic, etiqueta que s'assigna en nèixer segons factors fisiològics com els genitals, les hormones i els cromosomes sexuals (XX i XY).

Gènere: dimensió psicològica que respon a una categorització social associat a la dicotomia sexual (component sociocultural de com han de ser homes i dones). Inclou rols i expectatives socials sobre les conductes, els pensaments i les característiques que acompanyen el sexe assignat a una persona.

4. Desenvolupament psicosocial

4.2. Identitat personal

4.2.1. Identitat de gènere

a) Conceptes bàsics

Estereotips de gènere: són generalitzacions (basades en creences) que s'estableixen socialment i que inclouen aspectes psicològics com ara trets de personalitat, interessos, etc. que s'atribueixen sovint a un dels sexes.

(p. ex., els homes són agressius, les dones són sensibles, als xics els agrada el futbol).

Rols de gènere: execució d'un conjunt de conductes i comportaments que es consideren ajustades i apropiades a homes i dones. Complir el rol de gènere és fer allò que es considera propi d'homes i dones.

4. Desenvolupament psicosocial

4.2. Identitat personal

4.2.1. Identitat de gènere

a) Conceptes bàsics

Individus intersexuals o sexualment diversos: persones amb genitals o estructures reproductives internes estadísticament atípiques. Constitueixen l'1-2% de la població.

Cisgènere: persones que s'identifiquen/etiqueten amb la mateixa categoria que els van assignar en nèixer.

Transgènere: persones la identitat de gènere de les quals no coincideix amb la categoria que els van assignar en nèixer.

No binari: persones que s'identifiquen fora de les categories masculí-femení: gènere fluid, agènere, bigènere...

Binarisme de gènere/sexe: visió reduccionista que consisteix a classificar de manera dicotòmica el sexe i el gènere.

Identitat de gènere: autoclassificació en una categoria de gènere (prendre consciència del rol com a home o dona). L'etiqueta de gènere és un element integrant de la identitat personal.

4. Desenvolupament psicosocial

4.2. Identitat personal

4.2.1. Identitat de gènere

b) Teories sobre el desenvolupament de la identitat de gènere

L'adquisició de la identitat de gènere és un procés en **desenvolupament**.

Hi ha diverses perspectives teòriques a l'hora d'explicar-la.

Teoria freudiana

Teories biològiques

Teories de l'aprenentatge social

...

4. Desenvolupament psicosocial

4.2. Identitat personal

4.2.1. Identitat de gènere

b) Teories sobre el desenvolupament de la identitat de gènere

b.1) Teories biològiques. Perspectives

Perspectiva biològica: estudi de les variables genètiques, hormonals i fisiològiques en les diferències en el comportament i les capacitats de cada sexe.

Perspectiva etològica: existeix un comportament diferencial per factors genètics que és útil per al desenvolupament de l'espècie (violència en homes, conducta maternal en dones...).

Les diferències entre homes i dones en l'estructura i el funcionament cerebral han sigut malinterpretades com a innates i estables, però en realitat no són independents del context ni altament consistents en els individus. La suposició de dos tipus de cervells, l'un masculí i l'altre femení, no es compleix a causa de la falta d'alt dimorfisme en la població i de la falta de consistència interna en l'individu.

4. Desenvolupament psicosocial

4.2. Identitat personal

4.2.1. Identitat de gènere

b) Teories sobre el desenvolupament de la identitat de gènere

b.2) Teories de l'aprenentatge social

- No neguen possibles diferències genètiques, però consideren que les diferències crucials són socials i que els rols s'adquireixen per aprenentatge.
- Per observació es coneix què és apropiat per a cada sexe (models). L'expectativa de reforç (aprovació social) fa que es mostre aquesta conducta esperada.
- Es considera que la família i l'escola són contextos de transmissió i aprenentatge inicials de rols de gènere.

4. Desenvolupament psicosocial

4.2. Identitat personal

4.2.1. Identitat de gènere

b) Teories sobre el desenvolupament de la identitat de gènere

b.2) Teories de l'aprenentatge social

L'aprovació social dels adults i iguals és essencial: es tendeix a reforçar les conductes que són ajustades al gènere i castigar les que no es consideren ajustades al gènere.

Que fort que és el meu xiquet!

Que bonica! Tota una princesa...

4. Desenvolupament psicosocial

4.2.1. Identitat de gènere

b) Teories sobre el desenvolupament de la identitat de gènere

b.2) Teories de l'aprenentatge social

“Com que soc un xic, m'han d'agradar coses de xic”

<https://www.youtube.com/watch?v=nWu44AqF0il>

4. Desenvolupament psicosocial

4.2.1. Identitat de gènere

b) Teories sobre el desenvolupament de la identitat de gènere

b.2) Teories de l'aprenentatge social

El llenguatge que els pares empren amb els xiquets i xiquetes depèn del sexe (Gleason, 2002).

Les xiquetes senten el doble de diminutius. Encara que va disminuint, aquesta diferència es manté.

- Per a les xiquetes, un ocell és un ocellet i una manta és una manteta.
- Per als xiquets, un ocell és un ocell i una manta és una manta.

En l'edat adulta s'observa que les dones poden emprar un llenguatge més temptatiu i menys assertiu, com ara “tal vegada podríem intentar anar al cinema”, que no els homes (“Ja ho tinc, anem al cinema!”).

4. Desenvolupament psicosocial

4.2.1. Identitat de gènere

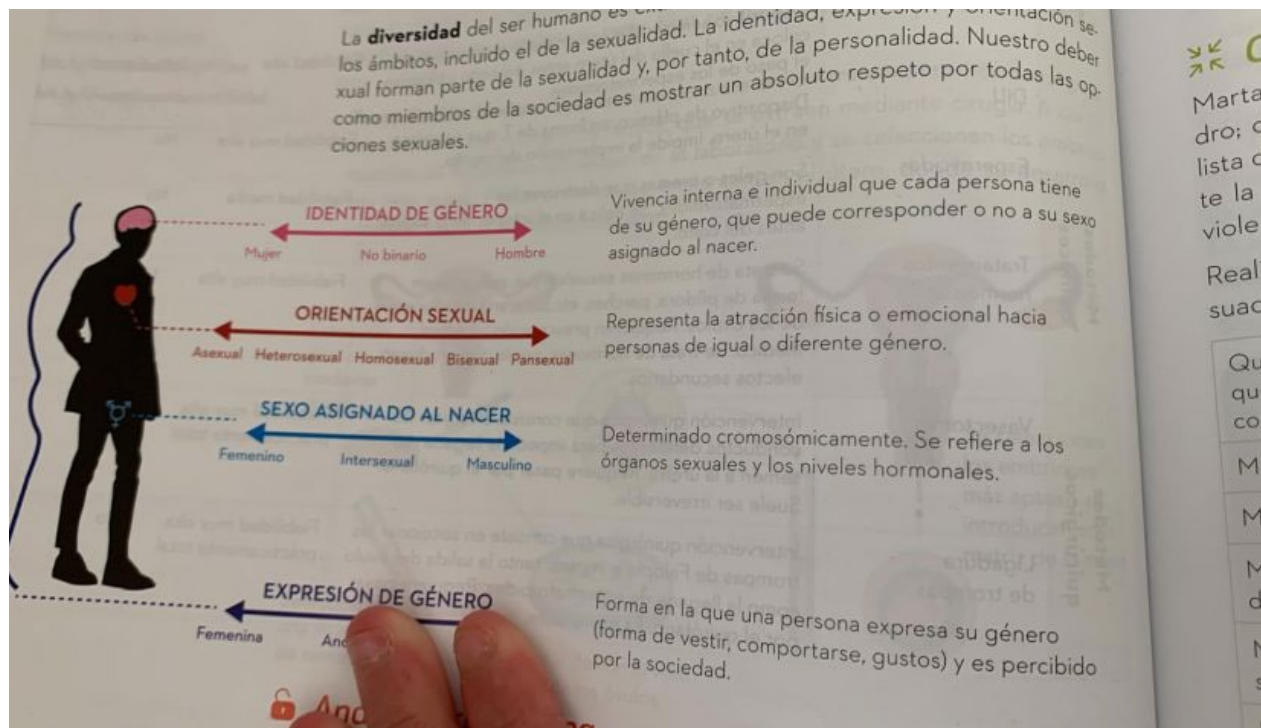
b) Teories sobre el desenvolupament de la identitat de gènere

Resum

És innata, genètica i biològica

És apresada i social

La biologia i l'aprenentatge
social són importants

“El valor d’una foto si ets jove adolescent trans i cada any, quan saps que en classe toca de nou el tema de la reproducció humana, encreues els dits perquè passe ràpidament el tràngol de sentir afirmacions que saps que no són així, afirmacions que t’invisibilitzen i ofeguen tots els esforços que fas per a fer-te respectar tal com ets. Afirmacions que, a més, llevat que sigues molt valent o valenta i t’arrisques que t’invaliden la resposta en l’examen si contes la teua versió de l’assumpte, que és la teua veritat, la veritat de la diversitat, hauràs d’escriure de pròpia mà”.

Associació de Famílies d’Infància i Joventut Trans

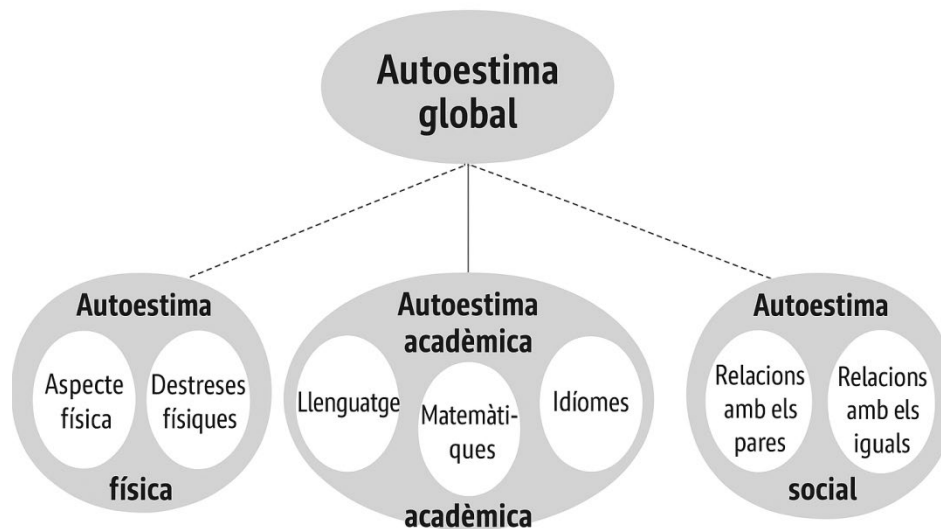
<https://chrysallis.org/el-valor-de-una-foto/>

4. Desenvolupament psicosocial

4.3. Autoestima: conjunt de sentiments i valoracions que es tenen sobre un mateix. Visió sobre la nostra vàlua i competència.

Què sent respecte a com soc? En quina mesura valore les meues característiques, les meues qualitats, les meues limitacions...?

Pot ser global i multidimensional (diverses autoestimes)

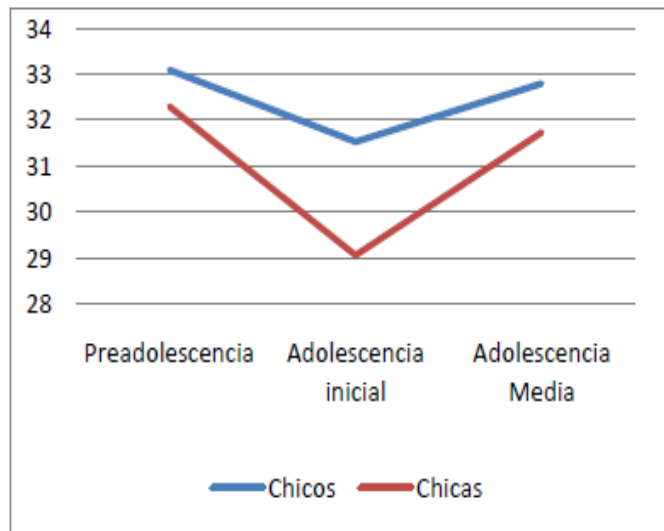

Igual que amb l'autoconcepte, es va fent més complexa amb l'edat (apareixen noves dimensions, es consolida una autoestima global (7-8 anys) no lligada a cap faceta o situació concreta).

4. Desenvolupament psicosocial

4.2. Autoestima: evolució temporal

- Fins als 8 anys es tendeix a fer valoracions de si mateix de forma idealitzada.
- A partir dels 8 anys, les valoracions són més realistes (pot baixar l'autoestima) i tendeixen a ser estables. No obstant això, hi ha fluctuacions normatives:
 - Baixada als 11-13 anys, per l'arribada a la pubertat, i pujada posterior.
 - Baixada de nou al final dels 20 anys (responsabilitat laboral, presa de decisions...).
 - En l'adultesa, l'autoestima torna a pujar, encara que les circumstàncies (grau d'èxit o fracàs, per exemple) poden determinar que els nivells baixen o pugen.

Evolució de l'autoestima segons l'edat i el gènere.

Activitat d'aula

Sexisme i discriminació

Bibliografia

Vidal-Abarca, E., García-Ros, R. i Pérez-González, F. (2010). *Aprendizaje y desarrollo de la personalidad*. Madrid: Alianza.

Capítol 3. “Desarrollo personal y social durante la adolescencia”.

Palacios, J., Marchesi, A. i Coll, C. (2014). *Desarrollo psicológico y educación. 1. Psicología evolutiva*. Alianza Editorial.

Capítol 9: “Desarrollo de la personalidad entre los 2 y los 6 años”.

Capítol 13: “Desarrollo de la personalidad desde los 6 años hasta la adolescencia”.

Shaffer, D. i Kipp, K. (2007). *Psicología del desarrollo. Infancia y adolescencia*. Thomson.

Capítol 6: “Desarrollo físico: el cerebro, el cuerpo, las destrezas motoras y el desarrollo sexual”.